

การปรับตัวของสตรีชนบทต่อวิถีชีวิตในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณี
แม่ค้าดอกไม้ย่านปากคลองตลาด

นางสาวพัฒนา บุญอ่ำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

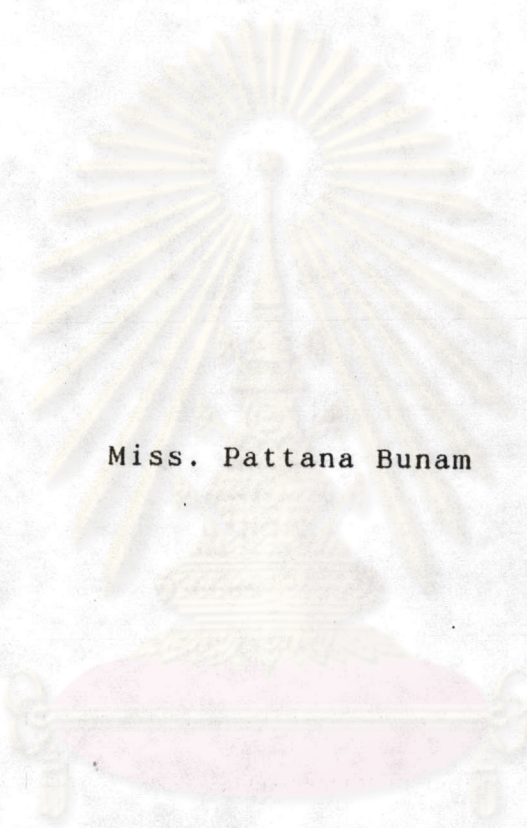
พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-914-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

T1688A206

ADAPTATION TO URBAN WAY OF LIFE
AMONG RURAL MIGRANTS IN BANGKOK
METROPOLIS : A CASE STUDY OF FEMALE
FLOWER VENDORS AT PAK KLONG TALAT MARKET PLACE

Miss. Pattana Bunam

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Anthropology
Department of Sociology and Anthropology
Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-584-914-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การปรับตัวของสตรีชนบทต่อวิถีชีวิตในกรุงเทพมหานคร :
ศึกษาเฉพาะกรณี แม่ค้าดอกไม้ย่านปากคลองตลาด
โดย นางสาวพัฒนา บุญอ่ำ
ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเวทย์ ประมวลรัฐการ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... *Prof. B. S.* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *สุพัตรา สุภาพ* ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ)

..... *ธีรเวทย์* อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเวทย์ ประมวลรัฐการ)

..... *ปรีชา* กรรมการ.
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธุ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พัฒนา บุญอ่ำ : การปรับตัวของสตรีชนบทต่อวิถีชีวิตในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีแม่ค้าดอกไม้ย่านปากคลองตลาด (ADAPTATION TO URBAN WAY OF LIFE AMONG RURAL MIGRANTS IN BANGKOK METROPOLIS : A CASE STUDY OF FEMALE FLOWER VENDORS AT PAK KLONG TALAT MARKET PLACE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ธีรเวทย์ ประมวญรัฐการ, 129 หน้า. ISBN 974-584-914-6

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. ศึกษาการปรับตัวของสตรีชนบทต่อชีวิตในกรุงเทพฯ ในเศรษฐกิจนอกระบบ 2. ศึกษาองค์ประกอบของเศรษฐกิจนอกระบบในเศรษฐกิจทุนนิยม 3. ศึกษาข้อจำกัดหรือปัญหาการหารายได้นอกบ้านกับหน้าที่ในฐานะแม่บ้าน

สรุปข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. เศรษฐกิจนอกระบบยังคงส่งผลกระทบปรับตัวของผู้ที่อพยพเข้ามาในกรุงเทพฯ ได้เพราะข้อจำกัดในด้านระดับการศึกษาที่ต่ำ และการมีทุนน้อยไม่อาจนำแรงงานชนบทเหล่านี้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเมืองที่กำลังเติบโตด้วยทุนนิยมได้
2. ความร่วมมือระหว่างเศรษฐกิจทั้งในและนอกระบบ มีปรากฏการณ์ให้เห็นได้ในรูปของการดำรงบทบาทของพ่อค้าคนกลางที่มีทุนให้กับแม่ค้าดอกไม้ แต่แม่ดอกเบียจะสูงแต่เงื่อนไขการชำระระยะยาว ทำให้ต้องพึ่งพากันด้วยความพอใจ
3. แม่ค้าดอกไม้ที่ปากคลองตลาด ไม่มีปัญหาด้านความร่วมมือที่จะได้จากสมาชิกในครอบครัว อันสะท้อนให้เห็นถึงความเติบโตในเศรษฐกิจนอกระบบที่จะดำเนินต่อไป ควบคู่กับทุนนิยมในกรุงเทพฯ
4. โอกาสที่แม่ค้าดอกไม้ปากคลองตลาด จะประสบความสำเร็จในการเลื่อนฐานะตัวเอง เป็นผู้ประกอบการมีปรากฏให้เห็นได้จากฐานะของแม่ค้าเงินกู้หลายราย ที่อดีตก็เคยเป็นแม่ค้าดอกไม้มาก่อน

การพัฒนาอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ ที่ขยายตัวอย่างมากในทศวรรษที่แล้ว สิ่งยังไม่บังเกิด ผลลัพธ์ที่จะรองรับชาวชนบท ที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ได้อย่างน่าพอใจ

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C231038 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY

KEY WORD: : WAY OF LIFE / INFORMAL SECTOR / ADAPTATION / VENDOR / MODE OF PRODUCTION

PATTANA BUNAM : ADAPTATION TO URBAN WAY OF LIFE AMONG RURAL MIGRANTS IN BANGKOK METROPOLIS : A CASE STUDY OF FEMALE FLOWER VENDORS AT PAK KLONG TALAT MARKET PLACE. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. THIRAVET PRAMUANRATKARN, Ph.D. 129 pp. ISBN 974-584-914-6

The present thesis is aimed at investigating 1) a pattern of adaptation among female flower vendors to urban economy; 2) the way in which the informal sector of economic transaction operate in the city; and 3) problems and constraints of these female vendors while working outside their homes to earn supplemental income.

Findings from this research show the following conclusions. 1) The informal economy still serves the influx of rural migrants whose educational background and capital are limited to survive as proto-proletariat in the city. 2) Accommodation between formal and informal economies persists as found through the existing role of the middle man in proving loans and credits with high interest rates, yet with a long term condition of repayment. 3) Cooperation among household members of these female flower vendors is quite positive, reflecting a favorable condition for sustainable development of the informal economy in parallel with the capitalist one in Bangkok. 4) Chances of achieving an entrepreneurial status among these female flower vendors are found, thus making them establish their economic position as creditors and financiers for the new comers involving in the bazaar-type economy at Pak Klong Talat.

These findings seem to run counter a currently conventional impression that the rapidly growing economy of Bangkok should be somehow simultaneously eliminating such petty traders who lack of capital to invest, or those already fallen back into the so-called labor-intensive service sector. Therefore a further enquiry, why a recently developed industrial production since the past decade in Bangkok has not shown a viable effect of absorbing these peasants in the city, needs an immediate investigation.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาวิชา..... มานุษยวิทยา

ปีการศึกษา..... 2537

ลายมือชื่อนิสิต..... พัทธนา (Pr-01) [Signature]

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... [Signature]

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

ฉ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยสามารถทำสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นผลมาจาก
จากการได้รับการชี้แนะและความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากท่านอาจารย์
ผศ.ดร.ธีรเวทย์ ประมวลรัฐการ ที่เมตตาจับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และสนับสนุน
การดำเนินการในงานวิจัยทุกขั้นตอน ด้วยความหวังที่จะให้เป็นงานวิจัยที่ดี จนทำ
งานวิจัยชิ้นนี้ ได้รับทุนวิจัยในที่สุด จึงเป็นพระคุณที่ไม่อาจจะลืมได้

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่านอาจารย์ รศ.ดร.ปรีชา
คุณินทร์พันธุ์และท่านอาจารย์ รศ.สุพิศรา สุภาพ ที่กรุณาเป็นประธานและเป็น
กรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

การศึกษาคราวนี้ไม่อาจจะสำเร็จได้หากปราศจากกำลังใจจาก คุณพ่อ
คุณแม่ เพื่อนและผู้หวังดีทุก ๆ ท่าน ตลอดจนแม่ค้าดอกไม้ ย่านปากคลองตลาดทุก
ท่านที่ให้ความร่วมมือจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้พิจารณาตัดสินให้ทุนการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวพัฒนา บุญอ่ำ

9 กันยายน 2537

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
จุดประสงค์ของการศึกษา	3
สมมุติฐานการวิจัย	3
ทฤษฎีและแนวความคิดด้านการศึกษา	4
วรรณกรรมปริทัศน์	6
ขอบเขตในการศึกษา	12
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	12
วิธีดำเนินการศึกษา	14
ประโยชน์คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	19
บทที่ 2 ตลาดดอกไม้ที่ปากคลองตลาด	20
ลักษณะทั่วไปของตลาดดอกไม้	20
ที่ตั้ง-ขอบเขต	20
ความเป็นมาของตลาด	22
สาเหตุที่เรียกว่า "ปากคลองตลาด"	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปากคลองตลาดยุคอดีต-ปัจจุบัน	23
หลายตลาดในนามปากคลองตลาด	25
การเดินทางของดอกไม้	30
วิธีการตลาดของดอกไม้	31
ลักษณะการรับ-ซื้อขายดอกไม้	35
บทที่ 3 วิถีชีวิตแม่ค้าดอกไม้ปากคลองตลาด	40
เส้นทางสู่ออาชีพแม่ค้าดอกไม้	40
วิธีการที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	45
อาชีพแม่ค้าดอกไม้ : ลักษณะการเรียนรู้บนทางเท้า	49
ความสัมพันธ์ทางสังคมของแม่ค้าดอกไม้กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ	60
รายได้ของแม่ค้าดอกไม้	68
ความเชื่อและข้อห้ามของแม่ค้าดอกไม้	70
บทที่ 4 ภาพลักษณ์ของ เศรษฐกิจนอกระบบในอาชีพแม่ค้าดอกไม้	76
ภาพลักษณ์ของงานดอกไม้บนทางเท้ากับงานดอกไม้ในร้าน	76
องค์ประกอบของ เศรษฐกิจนอกระบบในอาชีพแม่ค้าดอกไม้	76
1 รูปแบบทางกายภาพ	76
2 แหล่งทุน	79
3 ระบบการผลิตของงานดอกไม้บนทางเท้า	83
4 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในการค้าขาย	84
โอกาสของคนในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ	86

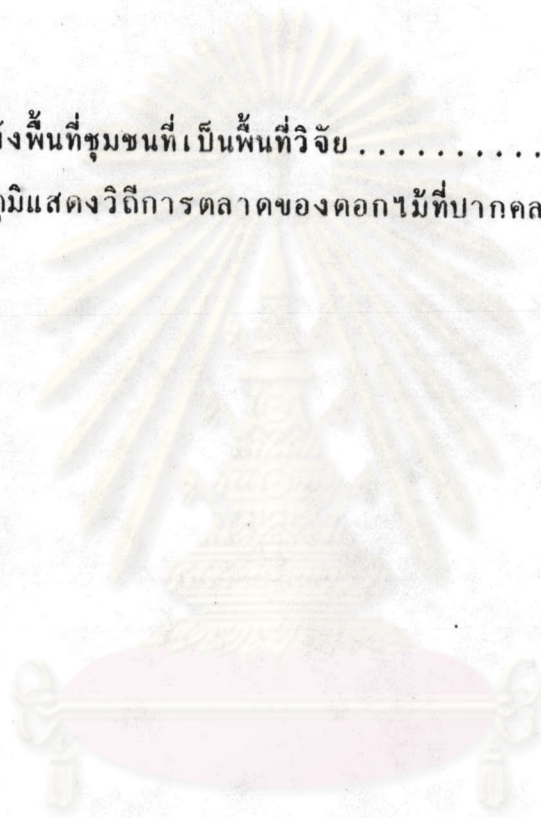
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สูการปรับตัว	87
การปรับตัวต่อวิถีชีวิตนอกบ้านของสตรีชนบทในอาชีพ	
เศรษฐกิจนอกระบบ	87
การปรับตัวต่อวิถีชีวิตประจำวันในบ้านของสตรีชนบท	89
ข้อจำกัดและปัญหาการหารายได้ในนอกบ้านกับหน้าที่ในบ้าน	
ของแม่ค้าดอกไม้	90
ปัญหาและข้อจำกัดของสตรีชนบทในการปรับตัวต่อวิถีชีวิต	
ในกรุงเทพฯ	90
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	92
เอกสารอ้างอิง	102
ภาคผนวก	104
ประวัติผู้เขียน	118

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่	
1. แผนผังพื้นที่ชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย	21
2. แผนภูมิแสดงวิถีการตลาดของดอกไม้ที่ปากคลองตลาด.....	34

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
1. สภาพทั่วไปของอาชีพแม่ค้าดอกไม้ทางเข้านานปากคลองตลาด.....	110
2. สภาพร้านดอกไม้ในเศรษฐกิจที่เป็นทางการ.....	111
3. แม่ค้าดอกไม้ขายกองกับพื้น : แม่ค้ากุหลาบ.....	112
4. แม่ค้าดอกไม้บนทางเท้า : แม่ค้าร้อยพวงมาลัย.....	112
5. แม่ค้าดอกไม้ขายกองกับพื้น : แม่ค้าดาวเรือง.....	113
6. แม่ค้าดอกไม้บนทางเท้า : แม่ค้ากล้วยไม้.....	113
7. แม่ค้าแผงลอย : เจ้าของร้านขายดอกไม้.....	114
8. แม่ค้าหาบเร่ : แม่ค้าไม้ตะกั่วขายบัว.....	114
9. ภาพดอกไม้จากแหล่งปลูกที่อ้อมใหญ่-สามพราน จ.นครปฐม.....	115
10. กลุ่มยี่บัวที่ดำเนินธุรกิจขายส่งดอกไม้.....	116
11. แม่ค้าดอกไม้ที่ประสบผลสำเร็จจากการเลื่อนฐานะในอาชีพ ขายดอกไม้.....	117
12. แม่ค้าดอกไม้วัยรุ่นที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่อาชีพขายดอกไม้.....	117

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย